

ДМИТРО ПОТОРОКА (1897-1962) - ЗАБУТИЙ МИСТЕЦЬ

Найкращим свідченням існування даної людини чи, як у цьому випадку, існування мистця, є спадщина, яку він залишив після себе. На підставі цієї спадщини ми можемо відтворити життя та досягнення мистця і дати змогу ширшому загалу познайомитися з його працею.

У колекції образотворчого мистецтва нашого Музею знаходяться дві картини забутого мистця Дмитра Потороки, і саме тому я хочу подати інформацію про нього як про мистця і як про надзвичайно шляхетну людину.

Дмитро Поторока народився в Катеринославі Запорізької області - у степовій Україні - у священничій родині. Після закінчення студій в семінарії, де спів і гра на музичних інструментах були частиною навчальної програми (Дмитро грав на бандурі), проявивши мистецькі здібності, він був прийнятий на навчання до відомого Київського Мистецького Інституту. Багато талановитих українських мистців були випускниками цього інституту. Його професором був Федір Григорович Кричевський (1879-1947), відомий мистець і строгий та вимогливий професор. Щоб стати студентом цього інституту, треба було пройти трудний і вимогливий іспит. Часто було кілька сотень аплікантів, а місць було всього 50-60. Це свідчить, що Поторока мусів мати неабиякий талант. Федір Кричевський викладав портретистику, жанровий живопис. Під його впливом Поторока став мистцем так званої Київської малярської реалістичної школи. Він створив картини, які зображали історичні події, легенди,

деякі аспекти традиційного життя, портрети та натюрморти.

Дмитро Поторока брав участь у боротьбі за визволення України, служив у війську Української Народної Республіки у ранзі підполковника, визначався відвагою і завзяттям. Він брав участь у першому і другому так званих Зимових Походах та був відзначений Залізним Хрестом, Хрестом Симона Петлюри і Воєнним Хрестом. Після програшу війни був інтернований в таборі для полонених у Каліші (Польща). Згодом жив у Варшаві, де продовжував мистецькі студії. Його картини експонувалися на виставках у Братиславі, Берліні, Відні та Мінхені.

Після другої світової війни, більшість українських біженців жили в таборах для переселених людей у Німеччині та Австрії. Поторока жив у таборі в

Німеччині в місті Інгольштад. Цей табір відзначався тим, що там знаходилася балетна школа під керівництвом Валентини Переяславець – бувшої прима-

балерини Харківського, Київського і пізніше Львівського оперних театрів та капеля бандуристів під проводом Григорія Китастого і Володимира Божика. Поторока належав до капелі як бандурист і співак.

Картина Потороки, яка знаходиться у нашому Музеї мала таку ж подібну мандрівку, як і сам мистець. Картина під назвою "Відпочинок у степу" Поторока намалював в 1940-их роках і була вона виставлена в Національному Музеї в Мюнхені 1947 року як частина міжнародної виставки мистецтва, яку з допомогою УНРРА (допомогового комітету Об'єднаних Націй) і ІРО (міжнародного допомогового комітету), організувало Товариство українських мистців на чужині. У цій виставці брали

участь міжнародні мистці – біженці. На ній були представлені 290 творів (живопис, графіка, скульптура) 48-ми українських мистців. Під час відкриття виставки виступала капеля бандуристів. Поторока за свою картину одержав признание. Коли він емігрував до Америки, картину привіз із собою і продав її Марії Клячко. Владика Василь Лостен при кінці 1980-их років відкупив цю картину у Марії Клячко для нашого Музею. У перші роки в Америці Поторока активно працював в українській громаді. Він був співзасновником Об'єднання мистців українців в Америці (ОМУА) та приймав активну участь у виставках та організаційній роботі. Згодом важка недуга унеможливила подальшу громадську діяльність, проте до кінця життя він не випускав пензля з рук. Друзі пам'ятають його як людину "товариську, дружно, без найменшої тіні зарозумілості або заздрості супроти інших мистців".

Картина "Відпочинок в степу" зображає чумаків з їхніми возами, волами та товаром. Чумаки мандрували валками степом до

Чорного моря та Криму, де торгували збіжжям та іншим товаром і обмінювали його на сіль та сушену рибу. Мандрівка була довга та небезпечна. Залишали свої домівки ранньою весною, а поверталися восени. Небезпека була не тільки через напади татар та розбійників, але також через степові грози, посухи і зграї інфекційних комах. Багато чумаків помирили в дорозі. Чумаки були особливими свободолюбивими людьми. Вони шукали пригод, можливості подорожувати, а для деяких чумакування давало можливість заробітку на життя. Батько Тараса Шевченка іноді їздив з чумаками і одного року взяв із собою маленького Тараса. Тарас це пережиття пізніше відобразив у

рисунку, на якому бачимо чумацьку валку, яка просувається в степу між могилами. Чумаки завжди поверталися додому з новим репертуаром пісень, які створювали в дорозі та в яких оспівували своє життя, долю чумацьку, пригоди, звичаї. Сільське населення було зачароване цими піснями і новими мелодіями і створили про це легенду. Мовляв, чумаки, сидячи на березі моря, вслуховувалися у спів русалок і від них перебрали нові мелодії. Чумацькі пісні вважаються найкращими народними піснями.

Чумацький побут так увійшов у народний менталітет, що до сьогодні певна термінологія базується на чумацьких традиціях. Сузір'я Молочного шляху ми називаємо Чумацьким шляхом, а сузір'я Великого возу називаємо Чумацьким возом. Коли говоримо про молодого хлопця, що він чумакує – то це означає, що він вільнодух, безтурботний.

Картина Потороки "Відпочинок в степу" є надзвичайно інформативною ілюстрацією минулого життя. Ми можемо багато чого дізнатися на основі цієї картини і при тому бути багатозначно і емоційно збагачені.

Друга картина Потороки в нашій колекції - це натюрморт – жовті троянди у вазі. Багато картин Потороки знаходяться у приватних колекціях та в домах членів родини мистця.

Любов Волинець

